

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА БЪЛГАРИЯ

Надежда Н. Иванова

Институт за икономически изследвания при БАН

ORCID 0009-0002-7680-0170

Как да се цитира тази статия / How to cite this article:

Ivanova, N. (2023). Ustoychivo razvitie na Bulgariya. (Sustainable development of Bulgaria). *Economic Thought Journal*, 68 (4), 408-430 (in Bulgarian).
<https://doi.org/10.56497/etj2368403>

To link to this article / Връзка към статията:

<https://etj.iki.bas.bg/microeconomics/2023/10/17/ustoyivo-razvitie-na-balgariya>

Published online / Публикувана онлайн: 17 October 2023

Submit your article to this journal / Изпратете статия за публикуване

<https://etj.iki.bas.bg>

Article views / Статията е видяна:

View related articles / Други подобни статии:

View Crossmark data / Вж. информация от Crossmark:

Citing articles / Цитиращи статии:

View citing articles / Вж. цитиращи статии:

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА БЪЛГАРИЯ

Надежда Николаева Иванова

Институт за икономически изследвания при Българската академия на науките

ORCID 0009-0002-7680-0170

Резюме: През 2015 г. България изрази подкрепата си за приемане на Програмата за устойчиво развитие до 2030 г. С приближаването на срока за нейното изпълнение, имайки предвид най-високия порядък на целта за постигане на устойчивото развитие, все по-актуален става въпросът какво е настоящето равнище на устойчиво развитие на страната ни в абсолютно и относително измерение – спрямо останалите държави – членки на ЕС, какви са тенденциите и перспективите за изпълнение на Целите за устойчивото развитие до 2030 г. Отговор на този въпрос дава настоящото изследване, в което са представени най-често ползваните комплексни показатели за определяне на равнището на устойчиво развитие, както и мястото, стойността и изменението по показателите за равнище на устойчиво развитие на България съгласно възприетите в ООН седемнадесет Глобални цели. Сред основните резултати на изследването се откроява, че и за трите обобщаващи показателя за устойчиво развитие – Индекса на човешко развитие, Индекса на обществен прогрес и Индекса на устойчиво развитие, както и що се касае до състоянието и изменението за България по отношение реализацията на отделните Цели за устойчиво развитие (по три различни методологии, в рамките на три различни доклада) България е далеч от средното европейско равнище и на последно място от държавите-членки на ЕС. Страната ни е още далеч от изпълнение на Глобалните цели, посоката на изменение за повечето цели е позитивна, макар и с недостатъчно добър темп за достигането им през 2030 година.

Ключови думи: устойчиво развитие; цели за устойчивото развитие; ЦУР; глобални цели; България; ЕС; международни сравнения

JEL codes: F63; O10; O20; Q01

DOI: <https://doi.org/10.56497/etj2368403>

Received 14 July 2023

Revised 31 August 2023

Accepted 28 September 2023

Въведение

Проблемът за това по какъв начин следва да се развива икономиката на глобално, национално и местно равнище е сред основните за икономическата теория. Устойчивото развитие като „развитие, което задоволява нуждите на настоящето без да застрашава възможностите на бъдещите поколения да задоволяват своите нужди“ е сред основните въпроси, на които се търси решение от световните лидери в рамките на Организацията на обединените нации (ООН). През септември 2015 г. по време на Срещата на върха по устойчивото развитие те приеха Дневния ред за развитие след 2015 г. „Да преобразим нашия свят: Програма за устойчиво развитие до 2030 г.“, в която са включени седемнадесет Цели за устойчивото развитие (ЦУР, Sustainable Development Goals (SDGs)), наричани още Глобалните цели, като към всяка една от тях има и подцели, които са общо 169.

В рамките на ООН България е изразила подкрепата си за приемане на Глобалните цели за развитие. Нещо повече – следва да се има предвид, че ЕС и неговите държави-членки (в това число и България) са сред инициаторите и най-активните поддръжници икономическото развитие в световен мащаб да бъде екологосъобразно и социалноотговорно. Устойчивото развитие е основен принцип на Договора за Европейския съюз (ДЕС) и приоритетна цел за вътрешната и външната политика на ЕС. С Договора за Европейския съюз държавите-членки поемат ангажимент Съюзът да работи за устойчивото развитие на Европа, основано на балансиран икономически растеж и ценова стабилност, силно конкурентна социална пазарна икономика, насочена към пълна заетост и социален прогрес, и високо ниво на защита и подобряване на качеството на заобикаляща среда (чл. 3, пар. 3, ДЕС). България като част от ЕС активно участва във формулирането на общите политики и позиции на Съюза, явяващ се най-активния участник в глобален план що се касае до политиката на устойчиво развитие.

Устойчивото развитие на макроравнище е комплексна категория и трудно подлежи на измерване/представяне, като съществуват различни парадигми за неговото определяне. От друга страна, съгласно най-широко възприетите определения и парадигми – устойчивото развитие съдържа три основни измерения – икономическо, социално и екологично, има пряка връзка и се явява резултат от дейността на институциите, както и партньорството. Целта на настоящото изследване е да се представи равнището на устойчиво развитие на България в абсолютно и относително измерение – спрямо останалите държави – членки на ЕС, с оглед на това какви са тенденциите и перспективите за изпълнение на Целите за устойчивото развитие до 2030 г. Това е осъществено чрез

представяне за страната ни на най-често ползваните комплексни показатели за определяне на равнището на устойчиво развитие, както и мястото, стойността и изменението по показателите за равнище на устойчиво развитие на Република България съгласно възприетите в ООН седемнадесет Глобални цели.

Основни параметри на устойчиво развитие на България

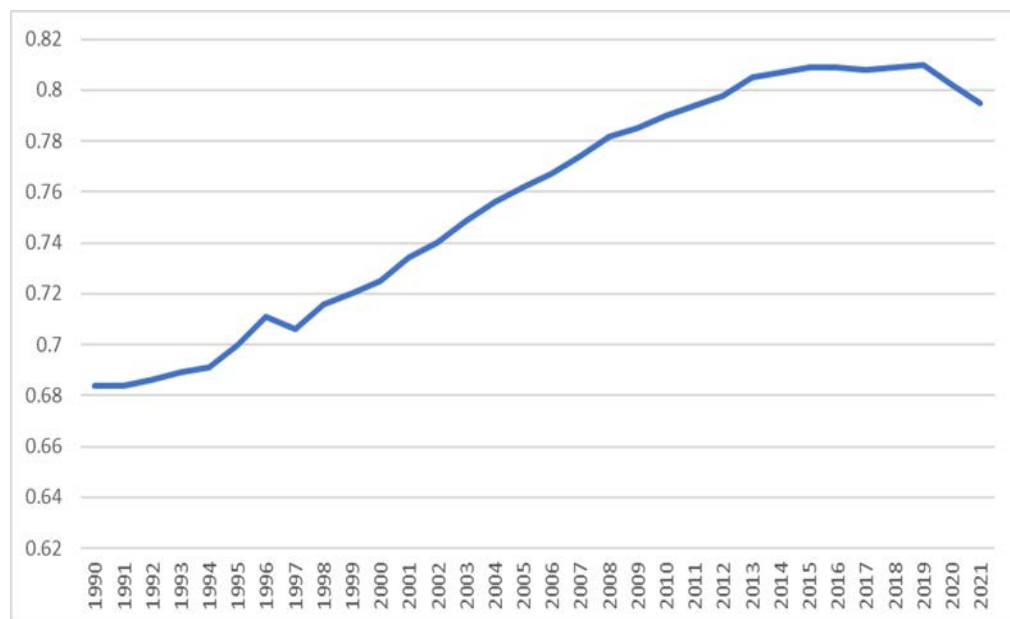
Въпреки, че устойчивото развитие с неговите (съгласно дефиницията на Комисията по устойчиво развитие при ООН) четири относително самостоятелни измерения – екологично, социално, икономическо и институционално, е комплексно, динамично, многозначно, трудно за дефиниране и количествено измерване понятие, за определяне на степента на устойчиво развитие на всяка една държава, в т.ч. и на България може да спомогне представянето на най-често ползваните комплексни показатели за оценка на равнището на устойчиво развитие, а именно: Индекса на човешко развитие, Индекса на обществен прогрес и на Индекса на устойчиво развитие.

1. Комплексни показатели за равнище на устойчиво развитие

Индекс на човешко развитие на България

Разработен през 1990 г. Индексът на човешко развитие (Human Development Index – HDI, ИЧР) се използва от Програмата на ООН за развитие (UNDP) в нейния годишен доклад (от 1993 г.) и служи като инструмент за разделяне на света на развити и развиващите се страни. Той е създаден, за да подчертае, че хората и техните способности трябва да бъдат крайният критерий за оценка на развитието на една страна, а не само икономическият растеж. Индексът се използва от ООН като показател за общественото развитие и алтернатива на чисто икономическата оценка чрез brutния вътрешен продукт (БВП). Индексът взема предвид здравето, образованието, доходите и живота в дадена страна, за да осигури мярка за човешкото развитие, която е сравнима между страните и във времето. Индексът на човешкото развитие измерва благосъстоянието на различните държави (понастоящем се изчислява за 191 страни), по три ключови показателя – очаквана продължителност на живота, образованост на населението и брутен национален продукт.

Изменението на стойността на Индекса за човешко развитие за България през периода 1990 г. – 2021 г. може да бъде проследено на фигура 1.

Източник: Bulgaria – Human Development Index, 2023

Фигура 1. Изменение на стойността на ИЧР за България през 1990 – 2021 г.

Индексът на човешкото развитие на България се повишава през целия период от 1990 г. до 2021 г. Неговата стойност за страната ни за 2021 г. е 0,795, което показва високо ниво на развитие. За 2021 г. по ИЧР България е класирана сред първите 30% (на 68 позиция) от общо 191 страни. Счита се, че страни с резултати над 0,700 имат високи нива на човешко развитие в сравнение със страни с по-ниски резултати, като страната ни е преминала тази граница преди близо три десетилетия и понастоящем заедно с останалите държави – членки на ЕС попада в групата на развитите страни в международните организации.

Въпреки постигнатия напредък в степента на развитие, стойността на Индекса на човешко развитие за България от 0,795 е под средното равнище за Съюза (което е за 2021 г. е 0,896), като както може да се проследи на таблица 1. България е последна сред държавите-членки на ЕС, с разлика с най-добре представилите се държави – членки на Общността – Дания, Швеция, Ирландия, Германия, Холандия, Финландия (и шестте с оценки над 0,94) от над 15 процента.

Таблица 1. Класиране на европейските страни по ИЧР през 2020 – 2021 г.

Място-вн		Държава	Индекс на човешко развитие		
Регион	Свят		2021-г.н	2020-г.н	Изменение на ИЧР—2021-г.н
Много-високо-човешко-развитие					
1-н	1-н	 Швейцария-н	0,962-н	0,956-н	 0,006н
2-н	2-н	 Норвегия-н	0,961-н	0,959-н	 0,002н
3-н	3-н	 Исландия-н	0,959-н	0,957-н	 0,002н
4-н	6-н	 Дания-н	0,948-н	0,947-н	 0,001н
5-н	7-н	 Швеция-н	0,947-н	0,942-н	 0,005н
6-н	8-н	 Ирландия-н	0,945-н	0,943-н	 0,002н
7-н	9-н	 Германия-н	0,942-н	0,944-н	 0,002н
8-н	10-н	 Холандия-н	0,941-н	0,939-н	 0,002н
9-н	11-н	 Финландия-н	0,940-н	0,938-н	 0,002н
10-н	13-н	 Белгия-н	0,937-н	0,928-н	 0,009н
12-н	17-н	 Люксембург-н	0,930-н	0,924-н	 0,006н
13-н	18-н	 Великобритания-н	0,929-н	0,924-н	 0,005н
14-н	23-н	 Малта-н	0,918-н	0,911-н	 0,007н
		 Словения-н		0,913-н	 0,005н
16-н	25-н	 Австрия-н	0,916-н	0,913-н	 0,003н
17-н	27-н	 Испания-н	0,905-н	0,899-н	 0,006н
18-н	28-н	 Франция-н	0,903-н	0,898-н	 0,005н
19-н	29-н	 Кипър-н	0,896-н	0,894-н	 0,002н
20-н	30-н	 Италия-н	0,895-н	0,889-н	 0,006н
21-н	31-н	 Естония-н	0,890-н	0,892-н	 0,002н
22-н	32-н	 Чехия-н	0,889-н	0,892-н	 0,003н
23-н	33-н	 Гърция-н	0,887-н	0,886-н	 0,001н
24-н	34-н	 Полша-н	0,876-н	0,876-н	 н
25-н	35-н	 Литва-н	0,875-н	0,879-н	 0,004н
26-н	38-н	 Португалия-н	0,866-н	0,863-н	 0,003н
27-н	39-н	 Латвия-н	0,863-н	0,871-н	 0,008н
28-н	40-н	 Хърватия-н	0,858-н	0,855-н	 0,003н
31-н	45-н	 Словакия-н	0,848-н	0,857-н	 0,009н
32-н	46-н	 Унгария-н	0,846-н	0,849-н	 0,003н
33-н	48-н	 Турция-н	0,838-н	0,806-н	 0,014н
34-н	49-н	 Черна-гора-н	0,832-н	0,826-н	 0,006н
36-н	53-н	 Румъния-н	0,821-н	0,824-н	 0,003н
н	н	 Сърбия-н	н	0,804-н	 0,002н
Високо-човешко-развитие					
41-н	67-н	 Албания-н	0,796-н	0,794-н	 0,002н
42-н	68-н	 България-н	0,795-н	0,802-н	 0,007н
43-н	74-н	 Босна-и-Херцеговина-н	0,780-н	0,781-н	 0,001н
45-н	78-н	 Северна-Македония-н	0,770-н	0,774-н	 0,004н

Източник: По данни от Human Development Reports.

Макар и развита страна, прави впечатление, че по Индекс на човешко развитие България е единствената държава – членка на ЕС, която не попада в групата страни с „Много високо човешко развитие“, каквито са страните със стойност на този показател между 0,800–1,000, а в групата държави с по-ниското „Високо човешко развитие“ (каквито са държавите със стойност на показателя между 0,700–0,799).

Нещо повече – по Индекс на човешко развитие България изостава спрямо някои и е с минимална положителна разлика пред други държави – кандидати за членство в ЕС.

Индекс на обществен прогрес на България

Индексът на обществен прогрес (Social Progress Index – SPI) измерва степента, в която страните осигуряват социалните и екологичните нужди на своите граждани. Индексът съчетава три измерения: основните човешки потребности (Basic human needs), основите на благосъстоянието (Foundations of well-being) и възможността за напредък (Opportunity), като всяко измерение включва четири компонента, всеки от които се състои от специфични индикатори за резултати. В най-съвременната си версия Индексът на обществен прогрес е съставен от шестдесет индикатора, които показват относителното представяне на нациите.

Индексът се публикува от нестопанската организация Social Progress Imperative и се основава на публикациите на Амартия Сен, Дъглас Норт и Джоузеф Стиглиц. SPI измерва благосъстоянието на обществото, като наблюдава директно социалните и екологичните резултати, а не икономическите фактори. Социалните и екологични фактори включват благосъстояние (включително здраве, подслон и санитарни условия), равенство, приобщаване, устойчивост и лична свобода и безопасност. Според стойността на индекса страните се групират от най-високото до най-ниското равнище на социален прогрес в шест нива, най-високо, от които е първото.

България фигурира в изследванията по SPI още от самото начало през 2013 г., когато индексът е представен за първи път и е изчислен за 50 страни. В това пилотно изследване страната ни заема седемнадесета позиция със стойност на SPI 54.08. Стойността и класирането на България по Индекс на обществен прогрес за вече по-разширените версии на изследването, включващо от 132 страни през 2014 г. до 169 страни през 2022 г. са представени на таблица 2.

Таблица 2. Стойност и място на България
по Индекс на обществен прогрес за 2014 г. и през периода 2019-2022 г.

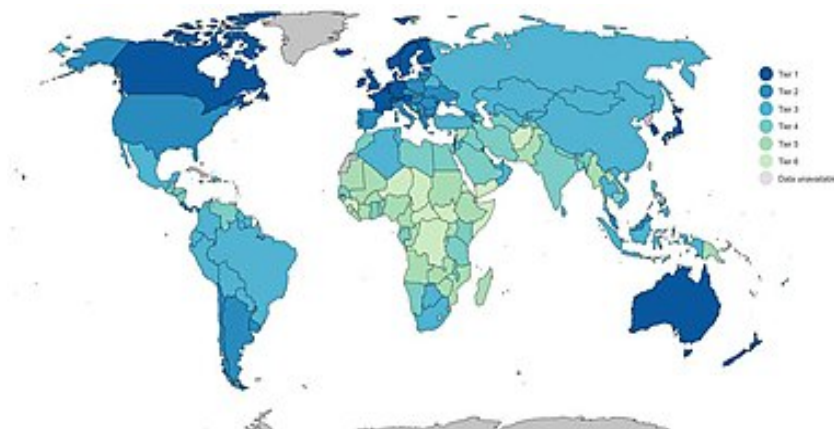
Година	2014	2019	2020	2021	2022
Брой страни в класацията	132	149	163	168	169
Стойност	70,24	76,17	79,86	78,81	76,81
Място	44	43 / ниво 3	43 / ниво 3	43 / ниво 3	44 / ниво 2

Източник: Таблицата е изготвена от автора по данни от Social Progress Index Executive Summary за 2014 г., 2019 г., 2020 г., 2021 г. и 2022 г.

Въпреки че броят на страните, за които се изчислява Индексът на обществен прогрес нараства всяка година (за периода от 2014 до 2019 г. индексът се изчислява за общо 17 държави повече, а от 2019 г. до 2022 г. броят на изследваните страни е нараснал с още 20) през последното близо десетилетие (2014 – 2022 г.) позицията на България в общото класиране се запазва стабилна, като независимо от броя на страните в класацията България заема между 45 и 43 позиция. От създаването на индекса до 2020 г. стойността му за страната ни ежегодно нараства, като варира от 54.08 и 70.24 през 2013 г. и 2014 г. до 79.86 (през 2020 г.), което е най-високата стойност на индекса за България досега.

Прави впечатление, че през разглеждания период България е преминала от ниво на представяне 3 в ниво на представяне 2 (от общо шестте нива на класиране на страните по степен на обществен прогрес, при които в ниво 1 са включени страните с най-доброто представяне), като това се дължи, както на ежегодното подобряване на стойността на индекса за страната ни, така и на промяна в методологията на авторите.

Така през 2022 г. по степен на социален прогрес вече всички държави-членки на ЕС са в ниво 1 или 2, последна сред които е България, класирана на 44 позиция в общото класиране за 2022 г. от общо 169 страни. Точното място на България по Индекс на обществен прогрес през 2022 г. може да се проследи и от разпределението на държавите в света на нива по настоящо представяне по индекса, което е представено на фигура 2.

Фигура 2. Разпределение на държавите в света на нива по представяне по Индекс на обществен прогрес през 2022 г.

Макар и за първи път преминала на ниво 2 по представяне по Индекс на обществен прогрес през 2022 г. – след пандемията от COVID-19 и последвалата агресията в Украйна криза на разходите за живот, България е изостанала сред останалите държави-членки на ЕС и през последната година е станала последна сред тях по стойност на SPI.

Като се проследи класирането на страната ни през периода 2014 – 2022 г. по трите основни измерения на Индекса на обществен прогрес, от 2014 г. насам традиционно България се представя най-добре и съответно получава най-високи оценки по възможностите за напредък (opportunity), следвано от основни човешки потребности (basic human needs), като най-лошо е представянето на страната ни по показателите (част от индекса) за основите на благосъстоянието (Foundations of well-being) (Bulgaria-Social Progress Index Executive Summary 2014 г.-2022 г.).

Индекс на устойчиво развитие на България

Докладът за устойчиво развитие (преди това SDG Index & Dashboards) на Cambridge University Press се изготвя от 2015 г. от група независими експерти от Sustainable Development Solutions Network (SDSN), водени от нейния президент проф. Джефри Сакс. Той представлява глобална оценка на напредъка на държавите към постигане на Целите за устойчиво развитие. Докладът е допълнение към официалните показатели за ЦУР и доброволните национални прегледи, като предоставя най-актуалните данни за проследяване и класиране на представянето на всички държави-членки на ООН по ЦУР, включително по Индекса на устойчиво развитие.

Индексът на устойчиво развитие (индексът на ЦУР – SDGI) е оценка на цялостното представяне на всяка страна по седемнадесетте ЦУР, като се придава еднаква тежест на всяка цел. Резултатът означава позицията на страната между най-лошия възможен резултат (резултат 0) и целта (резултат 100). Две трети от данните, използвани в индекса са от официални статистически източници (обикновено агенции на ООН) и една трета от нетрадиционни източници, включително изследователски центрове, университети и неправителствени организации.

Съгласно последния публикуван през 2022 г. Доклад за устойчиво развитие, по Индекс на устойчиво развитие България заема 42 място от 163 страни със стойност от 74,3, което е представяне над средното за региона на Източна Европа и Централна Азия – равняващо се на 71,6.

Таблица 3. Изменение на стойността на Индекса на устойчиво развитие (SDGI) за България през периода 2000-2022 г.

Година	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
SDGI	66,79	67,55	68,79	69,14	69,18	69,38	69,54	71,41	72,6	72,53	72,78	72,68
Година	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	
SDGI	73,35	73,67	73,11	73,34	72,39	73,01	73,34	73,9	74,25	74,28	74,29	

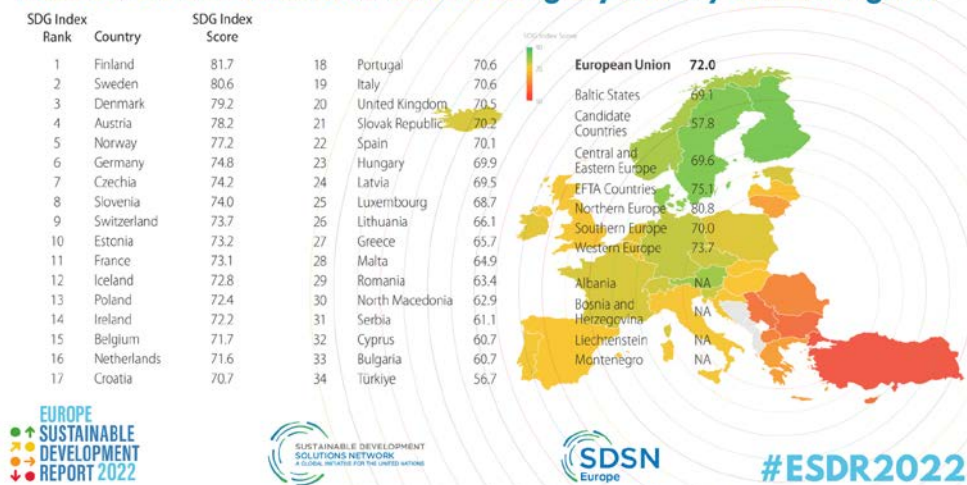
Източник: Собствени изчисления по данни от Sachs et al. за съответните години.

За двадесет и двегодишен период стойността на Индекса на устойчиво развитие за България е относително стабилна и ежегодно се повишава. Съгласно представените данни (според направените изчисления от авторите на Доклада за устойчиво развитие) най-ниска е стойността на индекса за нашата страна за 2000 г. – 66,79, а най-висока е за 2022 г. – 74,29. Разликата от най-ниската до най-високата стойност на Индекса на устойчиво развитие за България за двадесет и две годишен период е 7,5 (при възможна стойност на показателя от 0 до 100), което е относително малко подобрене за страната ни по посока изпълнение на Глобалните цели.

Тенденцията е положителна, като въпреки това по стойност на Индекса на устойчиво развитие България остава на последно място сред държавите-членки на ЕС.

Точното място на страната ни на Европейския континент по Индекс на устойчиво развитие, както и в рамките на ЕС може да се проследи на фигура 3 по данни от четвъртото издание на доклада Europe Sustainable Development Report, което е част от по-мощабната поредица Sustainable Development Report (SDR) на Sustainable Development Solutions Network (SDSN), а именно:

The 2022 SDG Index Scores and Rankings by country and subregions

Източник: Europe Sustainable Development Report 2022.

Фигура 3. Място на България по SDGI през 2022 г. сред останалите държави на континент Европа

Според последното издание на доклада Europe Sustainable Development Report, който служи за проследяване на напредъка по Целите за устойчиво развитие (ЦУР) на ЕС, неговите държави-членки и страни партньори, към 2022 г. България изпълнява Глобалните цели за развитие с цели 11 процентни пункта под средната стойност за ЕС. Страните от Северна Европа се доближават с 20% повече до изпълнението на ЦУР от България, тези от Западна Европа – с 13%, като особено обезпокоително е, че страната ни изостава с цели 10 процентни пункта от държавите от Южна Европа и с близо толкова от страните от Централна и Източна Европа по отношение реализацията на ЦУР. Прави впечатление, че България се справя само с три процентни пункта по-добре от страните-кандидатки за ЕС по изпълнение на Глобалните цели за развитие.

2. Състояние и напредък на България по Целите за устойчиво развитие

След като установихме мястото и степента, в която България като цяло се е доближила до изпълнението на Глобални цели за устойчиво развитие в статичен и динамичен аспект, в абсолютно и относително отношение, причините за това биха могли да бъдат проследени чрез по-детайлно навлизане в същността на индекса SDGI и представяне на състоянието на изпълнението от страната ни на всяка една от 17-те Цели за устойчиво развитие и изменението в това изпълнение.

Таблица 3. Състояние и напредък на България по ЦУР през 2022 г.

Цел	България съгласно Sustainable Development Report 2022		България съгласно Europe Sustainable Development Report 2022		Средно ЕС съгласно Europe Sustainable Development Report 2022	
	Състояние (1)	Изменение (2)	Състояние (3)	Изменение (4)	Състояние (5)	Изменение (6)
1. Изкореняване на бедността	ЦУР е постигната	↑	Остават значителни предизвикателства	↑	Остават предизвикателства	↑
2. Край на глада	Остават значителни предизвикателства	↑	Остават значителни предизвикателства	↑	Основните предизвикателства остават	→
3. Добро здраве и благоденствие	Остават значителни предизвикателства	↑	Остават значителни предизвикателства	↑	Остават предизвикателства	↑
4. Качествено образование	Остават значителни предизвикателства	↓	Основните предизвикателства остават	→	Остават предизвикателства	↑
5. Равенство между половете	Остават предизвикателства	↑	Остават значителни предизвикателства	→	Остават предизвикателства	↑
6. Чиста вода и санитарно-хигиенни условия	Остават значителни предизвикателства	↑	Остават значителни предизвикателства	↑	Остават предизвикателства	↑
7. Достъпна и чиста енергия	Остават предизвикателства	↑	Остават значителни предизвикателства	↑	Остават предизвикателства	↑
8. Сигурна работа и икономически растеж	Остават предизвикателства	↑	Остават значителни предизвикателства	→	Остават предизвикателства	↑
9. Индустрия, иновации и инфраструктура	Остават значителни предизвикателства	↑	Основните предизвикателства остават	↑	Остават предизвикателства	↑
10. Намаляване на неравенствата	Основните предизвикателства остават	↓	Остават значителни предизвикателства	↓	Остават предизвикателства	↑
11. Устойчиви градове и общности	Остават значителни предизвикателства	↑	Остават значителни предизвикателства	↑	Остават предизвикателства	↑

Цел	България съгласно Sustainable Development Report 2022		България съгласно Europe Sustainable Development Report 2022		Средно ЕС съгласно Europe Sustainable Development Report 2022	
	Състояние	Изменение	Състояние	Изменение	Състояние	Изменение
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
12. Отговорно потребление и производство	Остават значителни предизвикателства	→	Основните предизвикателства остават	→	Остават значителни предизвикателства	→
13. Борба с климатичните промени	Остават значителни предизвикателства	→	Остават значителни предизвикателства	→	Основните предизвикателства остават	→
14. Съхранение и устойчиво ползване на океаните, моретата и морските ресурси	Основните предизвикателства остават	↑	Остават значителни предизвикателства	↑	Основните предизвикателства остават	→
15. Устойчиво ползване на суходоимните екосистеми, на горите, прекъсване на загубата на биоразнообразието	Остават предизвикателства	↑	Остават значителни предизвикателства	↑	Основните предизвикателства остават	↑
16. Мир, справедливост и силни институции	Остават значителни предизвикателства	↑	Остават значителни предизвикателства	→	Остават предизвикателства	→
17. Партньорства за целите	Остават предизвикателства	↑	Остават значителни предизвикателства	↑	Остават значителни предизвикателства	↑

Легенда:

Изменение	↑ на път	↑ умерено нарастващ	→ в застой	↓ намаляващ	· Няма данни
-----------	----------	---------------------	------------	-------------	--------------

Източник: Собствени изчисления по данни от Sachs et al., 2022, р. 14, 23, 134, 135 и от LaFortune et al., 2022, р. 8, 116, 117.

Състоянието и напредъка на България, както и перспективите ѝ за достигане на всяка от седемнадесетте Глобални цели за устойчиво развитие до 2030 г., проблемните области и тези за които най-много се доближава и/или са с най-добър темп и посока на изменение за изпълнение на целите се различават в последните издания на Sustainable Development Report и на Europe Sustainable Development Report – и двете за 2022 година, и двете издания на Sustainable Development Solutions Network. Като цяло Europe Sustainable Development Report ползва като основа и следва методологията (подробно описана на стр. 84-105 от доклада за 2022 г.) за оценка на изпълнението и напредъка на страните по седемнадесетте Цели за устойчивото развитие на Sustainable Development Report, но за всяка една от целите са добавени допълнителни показатели, което ясно може да се проследи включително в профилите за нашата страна в двата доклада, в които е описано представянето и перспективите пред България по всеки един от показателите, служещи за оценка на изпълнението/приближаването до реализацията на целите (Sustainable Development Report 2022, pp. 23, 134, 135; Europe Sustainable Development Report 2022, pp. 8, 116, 117).

Състоянието, проблемните области и перспективите за реализация от България на седемнадесетте цели за устойчиво развитие, които членките на ООН (в т.ч. и страната ни) са поели ангажимент да изпълнят до 2030 г. може да се проследи чрез преглед на данните в профилите за страната ни в двата доклада (колони (1), (2), (3) и (4) в таблица 4), т.к. те съдържат данните за България за последната година по две сходни, но различаващи се методологии – тази на Sustainable Development Report и на базираната на него, но доразвита – на Europe Sustainable Development Report. От друга страна сравнението на състоянието и перспективите пред страната ни за изпълнение на Глобалните цели за устойчиво развитие до 2030 г. спрямо средното равнище за ЕС – би могло да бъде проследено чрез сравнение на параметрите за България и средно за ЕС за една и съща година (2022 г.) съгласно една и съща методология – тази на Europe Sustainable Development Report (чрез сравнение на колони (3), (4), (5) и (6) в таблица 4).

Що се касае до сегашното състояние, посоката и степента на приближаване към изпълнение на всяка една от Глобалните цели прави впечатление, че обновената и усъвършенствана методология на Europe Sustainable Development Report дава по-лоши резултати за България от тази в Sustainable Development Report за същата 2022 г. Така резултатите, ползвайки набора от показатели на Europe Sustainable Development Report са, че за четиринадесет от общо седемнадесет ЦУР за България остават значителни предизвикателства, а състоянието на останалите три ЦУР (в т.ч. ЦУР 4 Качествено образование, ЦУР 9 Индустрия,

иновации и инфраструктура и ЦУР 12 Отговорно потребление и производство) за България основните предизвикателства остават. Негативен е фактът, че от трите Глобални цели, за които остават значителни предизвикателства, само за една – ЦУР 9 Индустрия, иновации и инфраструктура се наблюдава, макар и умерена – положителна промяна, като за другите две оценени като особено проблемни за реализацията от България на ЦУР – промяната им е в застой. Положителен е фактът, че за по-голямата част (общо осем) от останалите четиринадесет Глобални цели, за които състоянието на България в Europe Sustainable Development Report е определено като със значителни предизвикателства за постигане от страната ни, промяната, макар и умерена, е позитивна, тя се движи по посока изпълнение на ЦУР 14 Живот под водата, а за реализацията на четири от целите (в т.ч. ЦУР 5 Равенство между половете, ЦУР 8 Сигурна работа и икономически растеж, ЦУР 13 Борба с климатичните промени и ЦУР 16 Мир, справедливост и силни институции) се наблюдава застой.

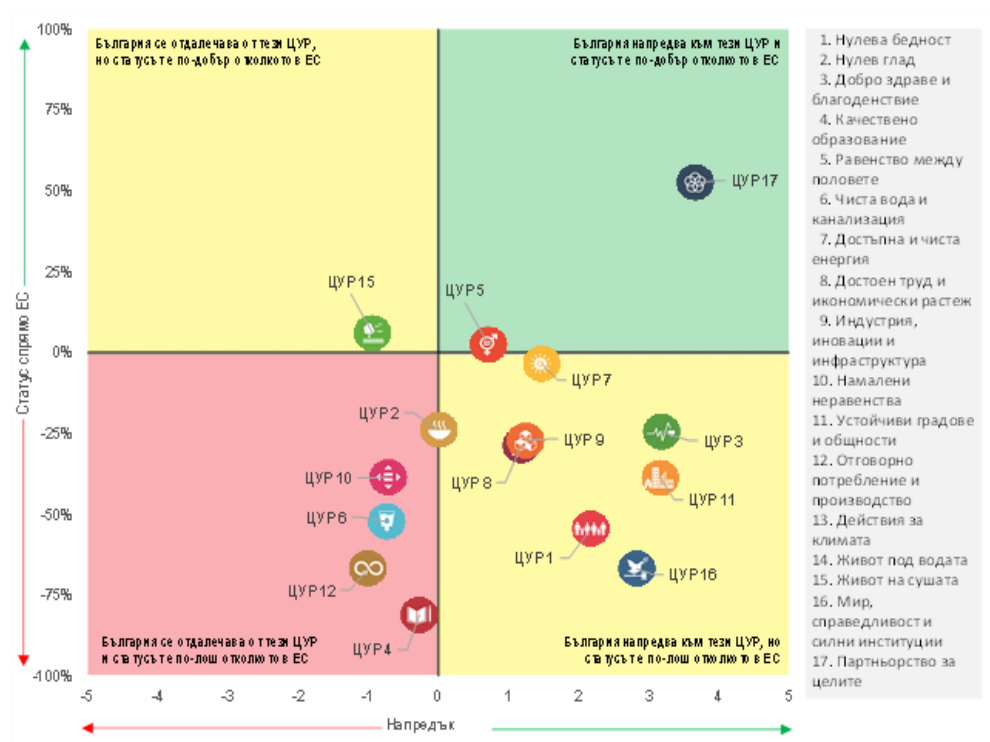
Според Sustainable Development Report за 2022 г. състоянието на България по изпълнение на ЦУР е малко по-позитивно, като има макар и само една Глобална цел – ЦУР 1 Нулева бедност (Изкореняване на бедността), която се оценява като вече изпълнена от страната ни, а посоката ѝ на промяна отново е в зелен цвят – на път и поддържаща постигането на ЦУР 1. На другия полюс според това изследване – основните предизвикателства остават за две от седемнадесетте Глобални цели – ЦУР 10 Намаляване на неравенствата и ЦУР 14 Живот под водата, при които особено критично изпълнението на ЦУР 10 – страната ни се отдалечава от изпълнението на целта за намаляване на неравенствата, докато за ЦУР 14 Живот под водата посоката на промяна е положителна, макар и с умерени темпове. Следва да отбележим, че състоянието на реализацията на ЦУР 10 Намаляване на неравенствата е оценен като такова със значителни предизвикателства в Europe Sustainable Development Report, но следва да се отбележи, че и в този доклад ЦУР 10 е особено проблемна, т.к. тя е единствената цел, за която България се отдалечава от изпълнението на поетите ангажименти в ООН. Макар състоянието на страната ни по реализирането на 17-те Глобални цели като цяло да е оценено по-добре в Sustainable Development Report 2022 отколкото в Europe Sustainable Development Report 2022 и в Sustainable Development Report оценката е, че за България остават значителни предизвикателства пред изпълнението на основната част (девет) от целите; позитивното е, че и в този доклад за по-големия дял от тях, макар и умерено, изпълнението се подобрява, а само две са в застой – а именно ЦУР 12 Отговорно потребление и производство и ЦУР 13 Борба с климатичните промени. Позитивна е посоката на развитие и за оставащите пет Глобални цели (ЦУР 5 Равенство между половете, ЦУР 7 Достъпна и чиста енергия, ЦУР 8 Сигурна работа и икономически растеж, ЦУР 15 Живот на

земята и ЦУР 17 Партньорства за целите), чието състояние е оценено като такова с оставащи предизвикателства.

Последните четири колони на таблица 4 – колоните (3), (4), (5) и (6), ясно се вижда разликата между настоящата степен на изпълнение и посоката и темпът на движение към изпълнение на целите за устойчиво развитие между България и средното равнище за ЕС. Както вече беше отбелязано за страната ни за 2022 г. състоянието за четиринадесет от общо седемнадесет цели е определено като „остават значителни предизвикателства“, а за останалите три цели – основните предизвикателства остават. С това България по състояние на изпълнение на Глобалните цели за развитие за 2022 г. остава под средното европейско равнище, при което в Europe Sustainable Development Report за основната част от целите изпълнението е оценено като „остават предизвикателства“, само за две ЦУР (ЦУР 12 Отговорно потребление и производство и ЦУР 17 Партньорства за целите) средното състояние за ЕС е „остават значителни предизвикателства“, а за четири цели (а именно ЦУР 2 Край на глада, ЦУР 13 Борба с климатичните промени, ЦУР 14 Живот под водата и ЦУР 15 Живот на земята) „основните предизвикателства остават“. Прави впечатление също така, че по посока и темп на изпълнение на ЦУР средното равнище за ЕС значително превъзхожда това за България, като за единадесет от общо седемнадесет ЦУР изменението средно за Съюза по посока реализация на Глобалните цели е умерено нарастващ, за една (а именно ЦУР 11 Устойчиви градове и общности) е на път към изпълнение на целта, за останалите пет ЦУР средно за ЕС няма динамика по посока на изпълнението, като за разлика от България средно за Общността няма нито една Глобална цел за развитие, за която да се наблюдава изменение по посока обратна на необходимата за изпълнение на поетите в ООН ангажменти.

Имайки предвид водещата роля, която отреждат ЕС и неговите държави-членки сред политическите приоритети на устойчивото развитие, напредъкът на страната ни по отношение изпълнението на целите за устойчиво развитие се следи периодично от Европейската комисия в Националните доклади за страната ни на ЕК в приложение на инструмента за по-добра координация на икономическите политики в ЕС – „Европейски семестър“.

Напредък на България по целите за устойчиво развитие за последните 5 години може да бъде проследен на фигура 4 от последния доклад на ЕК за България за 2022 г., придружаващ препоръка за Препоръка на Съвета относно националната програма за реформи на България за 2022 г. и съдържаща становище на Съвета относно Конвергентната програма на България за 2022 г.

Източник: Национален доклад за България на ЕК за 2022 г.

Фигура 4. Напредък към постигането на ЦУР в България през последните пет години

Изменението на приближаването до всяка една от седемнадесетте ЦУР за България се наблюдава в четири основни измерения според постигнатия напредък и статуса спрямо средното равнище за ЕС.

Според фигура 4 статусът на България по отношение напредъка към постигането на ЦУР за страната през последните 5 години е по-лош от този средно за ЕС по 15 от общо 17 ЦУР, като само по ЦУР 15 Живот на сушата и ЦУР 17 Партньорство за целите състоянието за страната ни е по-добро от средното равнище за Съюза. Като по ЦУР 15 Живот на сушата – България се отдалечава от възможността за постигането на поетите в ООН ангажименти до 2030 г., а единствено по ЦУР 17 Партньорство за целите – България напредва към реализацията на тази ЦУР и статусът ѝ е по-добър от средното за ЕС.

Имайки предвид, че за основната част от ЦУР (14 от общо 17 на брой) България е под средното равнище на изпълнение за ЕС, все пак донякъде обнадеждаващ е фактът, че по по-голямата част от тях (шест) страната ни постига напредък, а

именно най-голям напредък се наблюдава по ЦУР 3 Добро здраве и благоденствие, ЦУР 11 Устойчиви градове и общности и ЦУР 16 Мир, справедливост и силни институции, следвана от ЦУР 1 Нулева бедност (Изкореняване на бедността), ЦУР 7 Достъпна и чиста (възобновяема) енергия и ЦУР 9 Индустрия, иновации и инфраструктура. За ЦУР 5 Равенство между половете също се наблюдава подобрене (напредък по изпълнението на тази ЦУР), като това е единствената ЦУР, при която статусът за България е същия като средния за ЕС. ЦУР 2 Нулев глад (Край на глада) е единствената Глобална цел, за която оценката, представена от ЕК е че няма нито подобрене, нито влошаване, но състоянието на България е по-лошо от средното за ЕС.

Обезпокоителен е фактът, че според Доклада на ЕК за България близо за 1/4 (общо четири) от Глобалните цели статусът на България е по-лош от средния за ЕС и през последните 5 години страната ни се отдалечава от изпълнението на тези ЦУР през 2030 г., като най-лошо е положението за изпълнението от България на ЦУР 4 Качествено образование и ЦУР 12 Отговорно потребление и производство, следвани от ЦУР 6 Чиста вода и санитарно-хигиенни условия и ЦУР 10 Намаляване на неравенствата, за които също се наблюдава изоставане спрямо поетите ангажименти в ООН за реализация до 2030 г., но въпреки това България е под, но все пак по-близко до средното равнище на изпълнение за ЕС.

Заклучение (основни изводи)

Проведеното изследване ни дава основание да заключим, че и за трите обобщаващи показателя на устойчиво развитие – в т.ч. за показателя за общественото развитие (Индекса на човешко развитие), за показателя, измерващ благосъстоянието на българското общество оценено директно чрез социалните и екологични резултати (Индекса на обществен прогрес) и за глобалната оценка на напредъка на страната ни към постигане на седемнадесетте Цели за устойчиво развитие (Индексът на устойчиво развитие както в Sustainable Development Report, така и в Europe Sustainable Development Report) оценката, която получава България ежегодно нараства и понастоящем достига до първата 1/3 от скалата. България (като всички държави – членки на ЕС) попада в групата на развитите страни в международните организации и се движи, макар и с незадоволителен темп към постигане Глобалните цели за развитие. Въпреки това и по трите комплексни показатели за представяне на степента на устойчиво развитие страната ни е далеч от средното европейско равнище и на последно място сред държавите-членки на ЕС. Обезпокоителни са и резултатите на България спрямо тези на страните-кандидатки за членство в ЕС, както и фактът, че страната ни е на друг (по-нисък)

етап на развитие спрямо партньорите си от ЕС както по Индекса на човешко развитие, така и по Индекса на обществен прогрес.

Съгласно резултатите от Sustainable Development Report и от Europe Sustainable Development Report що се касае до това дали развитието на националната ни икономика „задоволява нуждите на настоящето без да застрашава възможностите на бъдещите поколения да задоволяват своите нужди“ по всяка отделна от седемнадесетте глобални цели предизвикателствата (в по-голямата си част значителни или основни такива) остават и темпът на подобрене спрямо поетите ангажименти от страната е незадоволителен, това се потвърждава и в Националния доклад на ЕК за България, като страната ни в това отношение изостава от партньорите си в ЕС. Или що се касае до състоянието и изменението за България по отношение реализацията на отделните Цели за устойчиво развитие – по три различни методологии, в рамките на три различни доклада – страната ни е още далеч от изпълнение на Глобалните цели, посоката на изменение за повечето цели е позитивна, макар и с недостатъчно добър темп за достигането им през 2030 година. България изостава от средното европейско ниво както що се касае до състоянието, така и по отношение темпа на положителна промяна в изпълнението на ЦУР. Този факт не просто поражда съмнение доколко страната ни ще съумее да постигне поетите ангажименти в рамките на ООН по отношение изпълнението на Глобалните цели за развитие до 2030 година, а и означава при липса на адекватни мерки – едно допълнително изоставане спрямо държавите-членки на ЕС по постигането на приоритетът от най-висок порядък в йерархията на националните политическа цели – устойчивото развитие.

Съгласно и трите източника, ползващи различни методологии за оценка, най-проблемни за страната по тяхното състояние, посока и скорост на изпълнение понастоящем се очертават ЦУР 10 Намаляване на неравенствата, ЦУР 4 Качествено образование и ЦУР 12 Отговорно потребление и производство, именно към тях и подобряване на показателите, които определят тяхната оценка, следва да се фокусират политическите усилия. Решаването на проблемите при тези цели ще способства за подобряване на представянето на България по изпълнението на ЦУР. А най-добре страната ни се представя по изпълнението на ЦУР 17 Партньорства за целите, като състоянието ѝ е над средното европейско равнище и е постигнат много голям напредък през последните години, като темпът за изпълнение на целта се запазва.

Имайки предвид, че целта за постигане на устойчиво развитие е цел от най-висок порядък в йерархията на световните, европейските и националните цели на Република България, на която се базират всички останали политики и стратегии, както и изоставането на страната ни по изпълнение на поетите ангажименти в

Организацията на обединените нации и от останалите държави-партньорки в ЕС, са необходими повече усилия и практически действия за нейното реализиране, включително чрез подобрена координация между централните и местните власти, секторните, вътрешните и външни политики, както и в органите за тристранно сътрудничество.

Конфликт на интереси

Авторът декларира липса на конфликт на интереси.

Използвана литература

Beyond GDP. *The Economist*. April 18, 2013. Retrieved August 2, 2013.

2022 European Semester: Country Report – Bulgaria. Available at: https://commission.europa.eu/publications/2022-european-semester-country-reports_en.

Bulgaria – Social Progress Index – SPI. Available at <https://countryeconomy.com/demography/spi/bulgaria>.

Commission Staff Working Document SWD ((2022) 603 final) 2022 Country Report – Bulgaria, Accompanying the document Recommendation for a COUNCIL RECOMMENDATION on the 2022 National Reform Programme of Bulgaria and delivering a Council opinion on the 2022 Convergence Programme of Bulgaria. Available at: [/https://www.minfin.bg/upload/51881/2022-european-semester-country-report-bulgaria_en.pdf](https://www.minfin.bg/upload/51881/2022-european-semester-country-report-bulgaria_en.pdf); [/https://www.minfin.bg/upload/51880/2022-european-semester-country-report-bulgaria_bg.pdf](https://www.minfin.bg/upload/51880/2022-european-semester-country-report-bulgaria_bg.pdf).

European Commission. *Sustainable Development Goals*. Available at https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/international-strategies/sustainable-development-goals_bg.

European Commission. *Implementation and delivery of the Sustainable Development Goals (SDGs)* [Европейска комисия. ДОКЛАД относно изпълнението и постигането на целите за устойчиво развитие]. Available at https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2022-0174_BG.html.

European Commission. *Sustainable development in the European Union – 2020 monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context*. Available at <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/4031688/11010788/KS-01-20-192-EN-N.pdf/ae63aff0-a6f3-1d47-da83-c6886b9daaab?t=1592486268000>.

Eurostat. *Sustainable development goals Database*. Available at <https://ec.europa.eu/eurostat/web/sdi/database>.

Eurostat. *Sustainable development in the European Union*. Available at https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Sustainable_development_in_the_European_Union.

Green, M., Harmacek, J., Htitich, M., Krylova, P. *Social Progress Index Executive Summary 2022*. Available at https://www.socialprogress.org/static/8a62f3f612c8d40b09b3103a70bdacab/2022%20Social%20Progress%20Index%20Executive%20Summary_4.pdf.

Green, M., Harmacek, J., Htitich, M. *Social Progress Index Executive Summary 2021*. Available at https://www.socialprogress.org/static/9e62d6c031f30344f34683259839760d/2021%20Social%20Progress%20Index%20Executive%20Summary-compressed_0.pdf.

Green, M., Harmacek, J., Krylova, P. *Social Progress Index Executive Summary 2020*. Available at <https://www.socialprogress.org/static/37348b3ecb088518a945fa4c83d9b9f4/2020-social-progress-index-executive-summary.pdf>.

Green, M., Porter, M., Stern, S. *Social Progress Index Executive Summary 2014*. Available at <https://www.socialprogress.org/static/8ae51e47705a43b4db48be81856b8432/2014-social-progress-index-exec-summary.pdf>.

Green, M. *Social Progress Index Executive Summary 2019*. Available at <https://www.socialprogress.org/static/9d3cd3204599ff2cdf87248edc2b1242/2019-social-progress-index-executive-summary-v2.0.pdf>.

Human Development Reports. Available at <https://hdr.undp.org/data-center/human-development-index#/indicies/HDI>.

Lafortune, G., Fuller, G., Bermont-Diaz, L., Kloke-Lesch, A., Koundouri, P., Riccaboni, A. (2022). *Achieving the SDGs: Europe's Compass in a Multipolar World. Europe Sustainable Development Report 2022. SDSN and SDSN Europe*. Paris, France. Available at <https://www.sdgindex.org/reports/europe-sustainable-development-report-2022/>.

Lafortune, G., Fuller, G., Bermont-Diaz, L., Kloke-Lesch, A., Koundouri, P., Riccaboni, A. (2022). *Achieving the SDGs: Europe's Compass in a Multipolar World. Europe Sustainable Development Report 2022. SDSN and SDSN Europe*. Paris, France. Available at <https://www.sdgindex.org/reports/europe-sustainable-development-report-2022/>; Available at <https://s3.amazonaws.com/sustainabledevelopmentreport/2022/europe-sustainable-development-report-2022.pdf>.

National Development Program "Bulgaria 2030". [Националната програма за развитие „България 2030“]. Available at <https://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=1330>.

National Statistical Institute. *Statistics Journal*. [Национален статистически институт. *Списание „Статистика“*]. Available at <https://www.nsi.bg/spisaniestatistika/>.

National Statistical Institute. *Sustainable Development*. [Национален статистически институт. *Устойчиво развитие*]. Available at <https://www.nsi.bg/bg/content/5301/%D1%83%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%B9%D1%87%D0%B8%D0%B2%D0%BE-%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%B8%D0%B5>.

Porter, M. *Social Progress Index 2013, Social Progress Imperative*. Harvard Business School. Available at https://www.hbs.edu/ris/Publication%20Files/20130411%20Skoll%20World%20Forum%20Panel%20-%20FINAL_c66d2556-814c-43d3-8ab6-9ebc6dfceefb.pdf.

Press Release: Sustainable Development Report 2022. [Прессъобщение: Доклад за устойчиво развитие 2022]. Available at <https://www.sdginde.org/static/news/press-release-sustainable-development-report-2022/SDR%202022%20-%20Press%20Release%20-%20Bulgarian.pdf>.

Sachs, J. D., Lafortune, G., Fuller, G., Drumm, E. (2023). *Implementing the SDG Stimulus. Sustainable Development Report 2023*. Paris: SDSN, Dublin: Dublin University Press. 10.25546/102924 Available at <https://dashboards.sdginde.org/>

Sachs, J. D., Lafortune, G., Fuller, G., Drumm, E. (2023). *Implementing the SDG Stimulus. Sustainable Development Report 2023*. Paris: SDSN, Dublin: Dublin University Press. The SDG Index and Dashboards. Available at <https://dashboards.sdginde.org/chapters/part-2-the-sdg-index-and-dashboards>.

Sachs, J. D., Lafortune, G., Fuller, G., Drumm, E. (2023). *Implementing the SDG Stimulus. Sustainable Development Report 2023*. Paris: SDSN, Dublin: Dublin University Press. 10.25546/102924, Bulgaria, Available at <https://dashboards.sdginde.org/profiles/bulgaria>.

Sachs, J. D., Lafortune, G., Fuller, G., Drumm, E., Kroll C., Woelm, F. *Sustainable Development Report 2022. From Crisis to Sustainable Development: the SDGs as Roadmap to 2030 and Beyond*. Cambridge University Press. Available at <https://s3.amazonaws.com/sustainabledevelopmentreport/2022/2022-sustainable-development-report.pdf>.

Statista Research Department. *Human development index score of Bulgaria from 1990 to 2021*. Available at <https://www.statista.com/statistics/880430/human-development-index-of-bulgaria/>.

Sustainable Development Index. Available at <https://www.sustainabledevelopmentindex.org/>.

Sustainable Development Report, Bulgaria. Available at <https://dashboards.sdginde.org/profiles/bulgaria>.

Treaty on the Functioning of the European Union. [Договор за функционирането на Европейския съюз от 13 декември 2007 година – консолидиран текст]. Available at <https://eur-lex.europa.eu/BG/legal-content/summary/treaty-on-the-functioning-of-the-european-union.html>.

United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Statistics Division. *SDG Indicators*. Available at <https://unstats.un.org/sdgs/metadata/?Text=&Goal=17&Target>.

United Nations, Department of Economic and Social Affairs. *Sustainable Development*. Available at <https://sdgs.un.org/goals>.

United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Statistics Division. *The Sustainable Development Goals Report 2016*. Available at <https://unstats.un.org/sdgs/report/2016/>.

United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Statistics Division. *The Sustainable Development Goals Report 2017*. Available at <https://unstats.un.org/sdgs/report/2017/>.

United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Statistics Division. *The Sustainable Development Goals Report 2018*. Available at <https://unstats.un.org/sdgs/report/2018/>.

United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Statistics Division. *The Sustainable Development Goals Report 2019*. Available at <https://unstats.un.org/sdgs/report/2019/>.

United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Statistics Division. *The Sustainable Development Goals Report 2020*. Available at <https://unstats.un.org/sdgs/report/2020/>.

United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Statistics Division. *The Sustainable Development Goals Report 2021*. Available at <https://unstats.un.org/sdgs/report/2021/>.

United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Statistics Division. *The Sustainable Development Goals Report 2022*. Available at <https://unstats.un.org/sdgs/report/2022/>; <https://unstats.un.org/sdgs/report/2022/The-Sustainable-Development-Goals-Report-2022.pdf>.

United Nations. *Global Sustainable Development Report (GSDR)*. Available at <https://sdgs.un.org/sites/default/files/2023-06/Advance%20unedited%20GSDR%2014June2023.pdf>.

Voil, M. *Press Release: Europe Sustainable Development Report 2022*. Available at <https://www.unsdsn.org/press-release-europe-sustainable-development-report-2022>.

Надежда Иванова, доктор по икономика, е асоцииран член на Института за икономически изследвания при Българската академия на науките. ORCID 0009-0002-7680-0170, nnivanova67@gmail.com.

Nadezhda Ivanova, PhD, is associate member of the Economic Research Institute at the Bulgarian Academy of Sciences. ORCID 0009-0002-7680-0170, nnivanova67@gmail.com.

SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF BULGARIA

Abstract: In 2015 Bulgaria expressed its support for adoption of the 2030 Agenda for Sustainable Development. As the deadline for its implementation approaches, considering the highest order of the objective of achieving sustainable development, the question of what is the current level of sustainable development of our country in absolute and relative terms – compared to other EU member states, what are the trends and prospects for the implementation of the Sustainable Development Goals by 2030 is becoming more relevant. The answer to this question is provided by the present study, which presents the most frequently used complex indicators for determining the level of sustainable development, as well as the position, value and change in indicators for the level of sustainable development of Bulgaria according to the seventeen Global Goals adopted by the UN. Among the main results of the publication, it stands out that for all three general indicators for sustainable development – the Human Development Index, the Social Progress Index and the Sustainable Development Goals Index, as well as regarding the status and changes for Bulgaria in terms of the realization of the individual Sustainable Development Goals (according to three different methodologies, within three different reports) Bulgaria is far from the average European level and in the last position among the EU member states. Our country is still far from fulfilling the Global Goals, the direction of change for most goals is positive, although not at a sufficiently good pace to reach them in 2030.

Keywords: Sustainable Development; SDGs; Global Goals; Bulgaria; EU; International Comparisons

JEL codes: F63; O10; O20; Q01

Как да се цитира тази статия:

How to cite this article:

Ivanova, N. (2023). Ustoychivo razvitie na Balgariya. (Sustainable development of Bulgaria). *Economic Thought Journal*, 68 (4), 408-430 (in Bulgarian).
<https://doi.org/10.56497/etj2368403>